

Saana Karhukorpi

**RAHAPELIONGELMAN TUNNISTAMINEN JA
PUHEEKSIOTTO SOSIAALIHUOLLON
PERUSPALVELUISSA KOKKOLASSA, KRUUNUPYYSSÄ
JA PERUSPALVELULIIKELAITOS JYTASSA**

Opinnäytetyö

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Helmikuu 2016

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Helmikuu 2016	Tekijä/tekijät Saana Karhukorpi
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi Rahapeliongelman tunnistaminen ja puheeksi ottaminen sosiaalihuollon peruspalveluissa Kokkolassa, Kruunupyssä ja JYTA-alueella		
Työn ohjaaja Juha Pekola		Sivumäärä 34 + 2
Työelämäohjaaja Saara Lång		
<p>Opinnäytetyön aiheena oli rahapeliongelman tunnistaminen ja puheeksi ottaminen sosiaalihuollon peruspalveluissa. Työn tilaajana toimi Kokkolan kaupunki. Tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliosamisesta.</p> <p>Opinnäytetyö toteutettiin määrällisenä tutkimuksena. Aineistonhankintamenetelmänä oli kysely. Kyselylomake lähetettiin sähköpostilla yhteensä 104 Kokkolan, Kruunupyyn ja JYTA-alueen sosiaalihuollon peruspalveluiden työntekijälle. Kahden viikon aikana vastauksia saatiin yhteensä 34.</p> <p>Saatujen vastausten mukaan sosiaalihuollon peruspalveluiden työntekijät kohtaavat työssään rahapeliongelmaista johtuvia haittoja. Eniten asiakkailla kohdataan taloudellisia ongelmia, mielenterveysongelmia, ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia ja päihteiden käyttöä. Vastaajista suurin osa on tunnistanut asiakkaan rahapeliongelman ja ottanut rahapeliongelman puheeksi työssään. Näyttää siltä, että rahapeliongelman puheeksi ottaminen koetaan pääosin helpoksi, mutta toisaalta puheeksi ottaminen vaikeutuu, kun rahapeliongelmaan liittyvää tietoa tai osaamista ei ole riittävästi.</p>		

Asiasanat Rahapelaaminen, rahapeliongelma, rahapeliongelman tunnistaminen, puheeksi ottaminen, sosiaalihuollon peruspalvelut
--

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari unit	Date February 2016	Author/s Saana Karhukorpi
Degree programme Degree programme of Social Services		
Name of thesis Identification and bringing up of gambling problems in basic services of social welfare in Kokkola, Kruunupyy and JYTA area		
Instructor Juha Pekola		Pages 34+2
Supervisor Saara Lång		
<p>The topic of this thesis was identification and bringing up of gambling problems in basic services of social welfare. The thesis was ordered by city of Kokkola . The function of the present thesis was to find out how well are gambling problems being recognized and brought up in basic services of social welfare. The aim of this thesis was to get more information about knowledge of gambling problems in basic services of social welfare.</p> <p>This thesis was carried out as a quantitative research. A question form was used as the material procurement method. The question form was sent via e-mail to totally 104 employees of the basic services of social welfare in Kokkola, Kruunupyy and JYTA area. There were totally 34 responses within two weeks.</p> <p>According to the responses, the employees in basic services of social welfare face disadvantages caused by gambling problems in work. The most usual gambling-related disadvantages with clients are financial problems, mental health problems, problems in relationships and intoxicant abuses. Most of the respondents have identified gambling problems and brought up gambling problems with their clients. It seems that bringing up gambling problems is experienced to be mainly easy. On the other hand, bringing up is more difficult when there is not enough knowledge or skills concerning gambling problems.</p>		

Key words

Gambling, gambling problem, identification of gambling problem, bringing up, basic services of social welfare

TIIVISTELMÄ
ABSTRACT

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 RAHAPELIT JA RAHAPELAAMINEN SUOMESSA	3
3 RAHAPELIONGELMAT	6
3.1 Pelaajan kokemat pelihaitat	6
3.2 Rahapelaajan läheisten kokemat pelihaitat	8
4 RAHAPELIONGELMAN TUNNISTAMINEN JA PUHEEKSI OTTAMINEN	10
4.1 Rahapeliongelman tunnistaminen	10
4.2 Rahapeliongelman puheeksi ottaminen	11
5 RAHAPELIONGELMIEN HOITO	13
6 SOSIAALIHUOLLON PERUSPALVELUT	15
6.1 Sosiaalihuolto Kokkolassa ja Kruunupyssä	15
6.2 Sosiaalihuolto JYTA-alueella	16
7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET	17
8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	18
8.1 Tutkimusmenetelmät	18
8.2 Tutkimuksen toteutus	18
8.3 Aineiston analysointi	19
9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS	20
10 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET	22
10.1 Rahapelaamiseen liittyvät haitat	22
10.2 Rahapeliongelman tunnistaminen	23
10.3 Rahapeliongelman puheeksi ottaminen	24
10.4 Asiakkaan ohjaaminen rahapeliongelman hoitoon	26
10.5 Muuta kerrottavaa rahapeliongelmistä	27
11 JOHTOPÄÄTÖKSET	28
12 POHDINTA	30
LÄHTEET	32
LIITTEET	

KUVIOT

KUVIO 1. Mitä rahapeliongelmaan liittyviä haittoja olet kohdannut asiakkaillasi?

KUVIO 2. Kuinka usein sinulla herää epäily siitä, että asiakkaalla saattaisi olla rahapeliongelma?

KUVIO 3. Kuinka usein otat rahapeliongelman puheeksi työssäsi?

KUVIO 4. Rahapeliongelman puheeksi ottaminen on mielestäni

1 JOHDANTO

Rahapelaaminen ja rahapeliongelmat ovat tärkeitä ja ajankohtaisia ilmiöitä, sillä rahapelaaminen saa jatkuvasti uusia muotoja muun muassa internetpelaamisen yleistyessä. Samalla myös rahapeleihin liittyvät ongelmat ovat tulleet osaksi yhä useamman suomalaisen arkipäivää. Rahapeliongelman hoitoa kehitetään jatkuvasti. Peruspalveluiden rooli rahapeliongelmien hoidossa liittyy nimenomaan tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen sekä hoitoon ohjaukseen.

Opinnäytetyöni aiheena on rahapelaamiseen liittyvien haittojen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen sosiaalihuollon palveluissa. Opinnäytetyöni on työelämälähtöinen, ja olen myös itse kiinnostunut ja innostunut aiheesta. Opinnäytetyöni aihe kiinnostaa minua, sillä olen aina ollut kiinnostunut erilaisista riippuvuuksista. Myös päihdetyön kenttä yleisesti on kiehtonut minua, ja toivoisinkin joskus pääseväni tekemään päihdetyötä. Rahapeliongelma on aiheena ollut minulle opinnäytetyöprosessin alussa lähes täysin uusi ja tuntematon, joten opinnäytetyö tuo myös minulle paljon uutta osaamista.

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliosaamisesta Kokkolassa, Kruunupyssä ja peruspalveluliikelaitos JYTAn alueella. JYTA-alueeseen kuuluvat Halsua, Kannus, Kaustinen, Lestijärvi, Perho, Veteli ja Toholampi. Opinnäytetyöni on toteutettu osana Pelipilotti 2013–2015-hanketta, jonka tarkoituksena on kehittää ongelmapelaajien palveluita Keski-Pohjanmaan ja Vaasan alueella.

Opinnäytetyö on toteutettu kyselytutkimuksena määrällisen tutkimuksen muodossa. Aineistonhankintamenetelmänä käytetty kyselylomake sisältää vastausvaihtoehtoja sisältävien kysymysten lisäksi myös muutamia avoimia kysymyksiä. Tämä opinnäytetyö rakentuu pääosin tietoperustasta, tutkimuksen analyysiosasta sekä johtopäätöksistä ja pohdinnasta. Tietope-

rusta koostuu tutkimuksen kannalta tärkeiden aiheiden käsittelystä. Tietoperustassa käsiteltäviä aiheita ovat rahapelit, rahapelaaminen, rahapeliongelmat, rahapelihaittojen tunnistaminen ja puheeksi ottaminen sekä sosiaalihuollon peruspalvelut. Opinnäytetyön toteutusta, tuloksia sekä tutkimusmenetelmiä käsitellään analyysiosassa. Pohdintaosuudessa käsittelen koko opinnäytetyöprosessia sekä omaa oppimistani.

2 RAHAPELIT JA RAHAPELAAMINEN SUOMESSA

Arpajaislaki säätelee arpajaisten toimeenpanoa ja sen valvontaa Suomessa. Arpajaisilla tarkoitetaan vastikkeellista toimintaa, jossa osallistuja voi saada ainakin osittain sattumaan perustuvaa rahallista voittoa. Arpajaislaki koskee arpajaisten lisäksi myös kaikkea muuta pelitoimintaa, josta voi saada rahanarvoista voittoa. Arpajaislaissa on määritelty yksinoikeudet rahapelien toimeenpanemiseen. Veikkaus Oy:llä on yksinoikeus raha-arpajaisten sekä vedonlyönti- ja veikkauspelien toimeenpanoon ja Raha-automaattiyhdistyksellä puolestaan on yksinoikeus raha-automaattipeleihin sekä kasinopelitoimintaan. Finntoto Oy:lla on yksinoikeus totopelien toimeenpanemiseen. (Arpajaislaki 20.5.2011/575.)

Todellisuudessa pelitarjonta on kuitenkin paljon suurempi kuin Veikkauksen, Raha-automaattiyhdistyksen ja Finntoto Oy:n tarjonta. Pelien tarjonnan kasvu ja pelimuotojen monipuolistuminen on tuonut rahapelit myös sellaisille ihmisryhmille, joiden mahdollisuudet pelata ovat olleet aiemmin vähäisemmät. Internetpelien yleistymisen myötä pelaaminen on tullut mahdolliseksi kaikkina vuorokaudenaikoina. (Lampinen, Miettinen, Naappi, Perttula, Smolander & Vihriälä 2011, 9–10.) Pelaamisen yleistyessä ja uusien pelien myötä myös pelihaitat ovat yleistyneet (Pajula 2009).

Suomalaisten rahapelaaminen 2011 -kyselyn mukaan 15–74-vuotiaista suomalaisista noin 93 % on pelannut ainakin jotain rahapeliä elämänsä aikana. Kyselyn mukaan viimeisen vuoden aikana miehistä 80 % oli pelannut rahapelejä. Vastaavasti naisista oli vuoden aikana pelannut 70 %. Suomalaisten keskuudessa suosituimpia rahapelejä ovat lotto- ja jokeripelit, raaputusarvat sekä raha-automaattipelit. Viidesosa Suomalaisten rahapelaaminen 2011 -kyselyyn vastanneista pelaa internetissä saatavilla olevia rahapelejä. Yleisimmin netissä pelataan Veikkauksen sivuilla, ja muita suosittuja pelisivustoja ulkomaalaisten pelisivustojen rinnalla ovat RAY:n ja PAF:n sivut. (Turja, Halme, Mervola, Järvinen-Tassopoulos & Ronkainen 2012, 16-19.)

Yksi tämän hetken rahapelaamiseen liittyvistä ajankohtaisista ilmiöistä on social gambling eli rahapelaaminen sosiaalisissa verkostoissa, kuten esimerkiksi Facebookissa. Social gamblingiin liittyvä vuorovaikutus pelikavereiden kanssa liittyy pelaamiseen olennaisesti. Pelaaminen esimerkiksi Facebookissa voi olla ilmaista, mutta todellisuudessa pelin ohella rahaa voidaan käyttää erilaisiin virtuaalisiin hyödykkeisiin samaan tyyliin kuin kasinoilla rahaa käytetään muuhunkin kuin vain pelaamiseen. (Kinnunen & Jaakkola 2015, 44–45.)

Osa rahapeleistä perustuu sattumaan, kun taas joissakin peleissä myös pelitaidolla on merkitystä. Suomalaiset pelaavat rahapelejä suhteellisen paljon, ja suosituimpia rahapelejä Suomessa ovatkin lotto ja erilaiset raha-automaattipelit. Muita rahapelejä ovat esimerkiksi raaputusarvat, arvontapelit, veikkauspelit, vedonlyönti, kasinopelit ja totopelit. Viime aikoina internetin kautta pelattavat pelit ovat yleistyneet, ja raja rahapelaamisen ja muun pelaamisen välillä on hämärtynyt. (Pajula 2009.)

Sattumaan perustuvien rahapelien eli onnenpelien lopputuloksen määrää pelkästään sattuma. Onnenpeleissä pelaajalla ei ole mahdollisuutta vaikuttaa voittomahdollisuuksiinsa. Perinteiset rahapelit, kuten lotto, ruletti ja raha-automaattipelit, ovat suurimmilta osin sattumaan perustuvia rahapelejä. Onnenpelien pelaajista suurin osa jää lopulta tappiolle, jos he pelaavat pelejä tarpeeksi pitkään. (Kinnunen & Jaakkola 2015, 35–37.)

Taitopeleissä pelaajalla on mahdollisuus vaikuttaa pelin lopputulokseen. Esimerkiksi pokeri on eräänlainen taitopeli. Etenkin pitkään kestävässä peleissä taitavammalla pelaajalla on suuri todennäköisyys voittaa heikompi vastustaja. Yksittäisessä pelissä sattumalla on kuitenkin enemmän merkitystä. (Kinnunen & Jaakkola 2015, 35–37.)

Joissakin rahapeleissä voittomahdollisuuksiin vaikuttavat sekä onni että pelaajan tietotaito. Esimerkiksi pokerissa peliin vaikuttavat taitojen lisäksi myös pelaajalla oleva tieto esimerkiksi erilaisten korttiyhdistelmien todennäköisyyksistä ja vastustajien pelityyleistä. Samalla tavalla vedonlyöjät ja veikkaajat voivat etsiä tietoa vedonlyönnin kohteesta, minkä perusteella he sitten päättävät, minkä puolesta ja minkä kokoisella panoksella kannattaa lyödä

vetoa. Tietenkin toisin kuin pokerissa, vedonlyöjät eivät kuitenkaan itse voi vaikuttaa pelin lopputulokseen. (Kinnunen & Jaakkola 2015, 35–37.)

3 RAHAPELIONGELMAT

Ongelmapelaaminen on rahapelien liiallista pelaamista, jolla on kielteinen vaikutus pelaavan henkilön tai hänen läheistensä elämään. Ongelmallinen pelaaminen voi vaikuttaa esimerkiksi fyysiseen tai psyykkiseen terveyteen, kouluun tai työelämään, talouteen tai ihmissuhde-elämään (Pajula 2009). Suomalaisten rahapelaaminen 2011 -väestökyselyn tulosten perusteella ongelmapelaajia ja peliriippuvaisia on Suomessa yhteensä noin 110 000, mikä tarkoittaa noin 2,7 % suomalaisista. 110 000 peliongelmaisesta noin 40 000 on peliriippuvaisia. (Turja ym. 2012, 16–19.)

3.1 Pelaajan kokemat pelihaitat

Ongelmapelaamisen vaikutukset terveyteen ja hyvinvointiin ovat hyvin monimuotoisia. Pelaamisesta ja talousongelmista johtuva stressi voi horjuttaa pelaajan mielenterveyttä. Masennus ja ahdistus ovatkin rahapelaajilla yleisiä mielenterveyden ongelmia, ja myös itsemurhat ovat yleisempiä ongelmapelaajilla. Rahapelaamiseen voi liittyä myös runsasta päihteiden käyttöä, mikä puolestaan voi myös pahentaa osaltaan psyykkisiä ja fyysisiä ongelmia. (Lampinen ym. 2011, 14.)

Peliongelmat ovat henkilöstä riippuen erilaisia ja eritasoisia. Peliongelmallakaan voidaan tarkoittaa liikapelaamista, pakonomaista pelaamista, patologista pelaamista, pelihimoa ja äärimmillään peliriippuvuutta. Lievä peliongelma voi aiheuttaa pelaajalle yleensä vähäisiä haittoja vain toisinaan, kun taas peliongelman äärimmäisin muoto, peliriippuvuus, voi hallita ihmisen toimintaa lähes kokonaisvaltaisesti. (Lampinen ym. 2011, 9–11.) Alhon ja Lahden (2015, 10–14) mukaan rahapeliongelmaa pidetään yläkäsitteenä, jonka alle ongelmapelaaminen ja peliriippuvuus sijoittuvat. Ongelmapelaaminen, joihin siis luokituu noin 1,7 % suomalaisista, on rahapeliriippuvuutta lievempi tila, johon liittyy kielteisiä pelaamisen aiheuttamia vaikutuksia. Rahapeliriippuvuus, pelihimo ja patologinen pelaaminen tarkoittavat tilannetta, jossa pelaaja ei pysty hallitsemaan pelaamistaan ja laiminlyö perustarpeensa ja velvollisuutensa. Rahapeliriippuvuuteen liittyy myös terveyden heikentymistä, sosiaalisten suhteiden kärsimistä ja velkaantumista. Rahapeliriippuvuutta on noin 1 %:lla suomalaisista.

Ongelmallinen pelaaminen on määritelty kahdessa eri kansainvälisessä tautiluokituksessa. DSM-IV:ssa ongelmallisesta pelaamisesta puhutaan patologisesta pelaamisesta. Toisessa Suomessa käytettävässä ICD-10-tautiluokituksessa on käsite pelihimo, joka sijoittuu käytös- ja hillitsemishäiriöiden alle. (Lampinen ym. 2011, 11.)

Pelaaminen voi muuttua ongelmalliseksi pelaamiseksi, kun toimintaa toistetaan riittävän kauan. Peliongelman syntymisen taustalla onkin usein vuosien pelihistoria, ja monet rahapeliä pelaajat ovatkin oppineet pelaamisen jo lapsuudessaan tai nuoruudessaan. Peliongelman syntymiseen vaikuttavat sekä psykologinen ja fyysinen alttius että sosiaaliset ja yhteiskunnalliset tekijät. Esimerkiksi pelaajan elämäntapaan liittyvät tekijät, ympäristön riskitekijät sekä pelaamiseen ja pelikulttuuriin liittyvät riskitekijät voivat olla rahapeliongelman altistavia tekijöitä. (Lampinen ym. 2011, 12–13.) Rahapeliongelmiin liittyvät riskiryhmät ovat hyvin samanlaisia muiden sosiaalisten ongelmien riskiryhmien kanssa. Esimerkiksi alhaisesti koulutetuilla on suurentunut rahapeliongelman riski. Viime vuosien aikana rahapeliongelmiin liittyvät riskiryhmät ovat nousseet esiin kotitiedot, opiskelijat sekä ikääntyneet. Riskiryhmien yhdistävänä tekijänä on se, että säännölliselle pelaamiselle on aikaa ja mahdollisuuksia. Säännöllinen pelaaminen onkin suurin riski rahapeliongelman kehittymiselle. (Murto 2015, 179–181.)

Pelaaja havahtuu peliongelmaansa usein taloudellisen tilanteen romahtamisen tai muutoin kriisiytyneen elämäntilanteen kautta. Rahahuolet vaivaavat ja aiheuttavat mielialan laskua, ja etenkin pikavippikierteeseen joutuneet saattavat olla velkaa useille luottoa antaneille taholle. Jotta pelaaja voisi käyttää mahdollisimman paljon rahaa pelaamisen, saattaa hän pyrkiä säästämään kaikesta muusta. Toisinaan rahan hankkiminen pelaamiseen voi johtaa jopa rikoksiin, kuten rahan tai tavarain varastamiseen läheisiltä tai työpaikalta tai muihin petoksiin. (Lampinen ym. 2011, 14–15.)

Taloudellisten ongelmien rinnalla keskeinen merkki ongelmapelaamisesta liittyy ajankäyttöön. Esimerkiksi erilaiset yöllä pelattavat nettipelit vaikuttavat pelaajan vuorokausi-rytmiin.

Pelaamisesta johtuva valvominen vaikuttaa puolestaan haitallisesti terveyteen sekä vaikeuttaa työtä ja opiskelua. Myös sosiaaliset suhteet voivat kärsiä liiallisesta pelaamisesta. Pelaaja voi itse vetäytyä läheisistä ihmissuhteistaan pelaamiseen ja valehteluun liittyvien syyllisyyden ja häpeän tunteiden vuoksi. Perheenjäsenet saattavat huomata jonkin olevan vialla ja huolestuvat oudon käytöksen ja terveysongelmien vuoksi. Pelaajan sosiaaliset kontaktit saattavat vähentyä pelaamisen viedessä runsaasti aikaa, ja äärimmillään pelaaja saattaakin eristäytyä muista, jolloin hänen ystävyssuhteensa kärsivät. Toisaalta ystävyssuhteiden katkeamiseen voi vaikuttaa myös se, jos pelaaja lainaa ystävältä rahaa, eikä maksa sitä ikinä takaisin. (Lampinen ym. 2011, 14–15.)

3.2 Rahapelaajan läheisten kokemat pelihaitat

Ongelmapelaaminen voi aiheuttaa seurauksia pelaajan lisäksi myös hänen läheisilleen. Usein rahapeliongelma paljastuu läheisille vasta sitten, kun velat ja muut ongelmat ovat jo ylitsepääsemättömän suuria, sillä pelaaja pyrkii salaamaan ongelmansa. Taloudelliset ongelmat koskettavat koko perhettä, vaikka puolisoilla ei olisikaan yhteisiä velkoja ja pankkitilit olisivat omia. Jos pelaajalla ja hänen läheisellään on yhteisiä velkoja, ne usein kaatuvat peliongelmatilanteessa puolison hoidettaviksi samalla, kun koko perheen toimeentulo on puolison vastuulla. (Lampinen ym. 2011, 14–15.)

Pelaajan läheiset voivat kärsiä tilanteen aiheuttamasta stressistä, mikä voi johtaa muihin terveysongelmiin, kuten esimerkiksi univaikeuksiin, päänsärkyyn tai vatsavaivoihin. Pahimmillaan läheinen voi joutua luopumaan mahdollisista lääkkeistään, koska rahat menevät pelaamiseen ja velkojen maksuun. Läheinen usein tinkii omista tarpeistaan ja yrittää kantaa myös pelaajan vastuuta. Uupuminen ja syyllisyys siitä, että tilanteen ratkaisuun ei löydy keinoja, saattavat uhata ongelmapelaajan läheisiä. Läheinen saattaa myös turvautua päihteisiin, ja myös läheisen itsemurhariski on kohonnut. Ongelmapelaaminen lisää myös väkivallan riskiä perheessä. (Lampinen ym. 2011, 14–15.)

Ongelmapelaaminen voi vaikuttaa vanhemmuuteen. Kun vanhemmat eivät jaksa hoitaa lasten asioita, lapsen riski joutua päihteiden, pelaamisen tai muun epätoivotun käytöksen pariin

on suurempi. Lapset saattavat kantaa huolta perheen raha-asioista, mikä taas voi heijastua väsymyksenä ja koulumenestyksen heikentymisenä. Lapsi saattaa myös kokea vihaa, pettymystä ja surua aistiessaan tilanteen sekä kohdata osattomuutta ja turvattomuutta pelaamisen aiheuttamien ongelmien vuoksi. Pelaajan lisäksi muutkin perheenjäsenet saattavat kokea sosiaalista eristäytymistä. Rahanpuute, häpeä ja jaksamattomuus voivat estää läheisiä huolehtimaan omasta hyvinvoinnistaan ja sosiaalisista suhteistaan. (Lampinen ym. 2011, 14–15.)

4 RAHAPELIONGELMAN TUNNISTAMINEN JA PUHEEKSI OTTAMINEN

Tässä luvussa käsitellään rahapeliongelman tunnistamista sekä sitä, miten pelaamisen ongelmallisuutta voidaan arvioida. Lisäksi tässä luvussa tarkastellaan rahapeliongelman puheeksi ottamisen merkitystä sekä rahapeliongelman hoitoa.

4.1 Rahapeliongelman tunnistaminen

Ongelmapelaaminen näyttäytyy useina erilaisina ongelmina ja vaikeuksina asiakkaan arjessa, kuten poissaoloina töistä tai koulusta, väsymyksenä ja keskittymisvaikeuksina. (Lampinen ym. 2011, 16–18). Ongelmapelaajalle on tyypillistä salata pelaamistaan, minkä taustalla on usein häpeän ja syyllisyyden tunteita. Pelaaja saattaa myös vetäytyä ihmissuhteistaan, ja ennen tärkeät asiat saattavat menettää merkitystään. (Pajula 2009.) Näiden oireiden esiintyessä voi olla syytä ottaa puheeksi mahdollinen pelaaminen. Pelaaminen kannattaa ottaa puheeksi myös, jos asiakkaalla on mielenterveysongelmia, stressiä, päänsärkyä tai päihdeongelmia. Myös erilaiset taloudelliset ongelmat voivat viestiä mahdollisesta peliongelmaasta. (Lampinen ym. 2011, 16–18.)

Rahapelaamisen ongelmallisuutta voidaan arvioida esimerkiksi rahapelaamisen eri tasoja tarkastelemalla. Rahapelaaminen voidaan jakaa kolmeen eri tasoon. Tasolla 1, johon kuuluu enemmistö kaikista pelaajista, tarkoitetaan ongelmatonta kohtuupelaamista. Tällä tasolla pelaaminen on pelaajalle ajanvietettä ja liittyy usein sosiaaliseen ympäristöön. Tasolla 2 pelaaminen aiheuttaa ongelmia ainakin välillä tai pelaamisesta johtuvat haitat ovat vähäisempiä kuin tason 3 pelaajilla. Tason 2 pelaajilla on kohtalaisia ongelmia pelaamisensa suhteen, ja pelaaminen vaikuttaa pelaajan mielialaan ja voi aiheuttaa ongelmia ihmissuhteissa. Tasolla 3 on jo kyse vakavista peliongelmistä, ja pelaajan ongelmat voivat kärjistyä masennukseen, itsemurha-ajatuksiin, rikollisuuteen, taloudellisiin ongelmiin ja vaikeisiin ongelmiin ihmissuhteissa. Tässä tasoluokituksessa riskipelaajat sijoittuvat tasojen 1 ja 2 välille. Myös muut pelaajat saattavat sijoittua tasojen välimaastoon, eikä selkeää rajaa tasojen välillä aina ole havaittavissa. (Pajula 2012.)

Rahapeliongelman tunnistamisen ja arvioinnin tukena voidaan käyttää myös erilaisia mittareita. Suomessa eniten käytössä olevat mittarit ovat BBGS, Lie/Bet, NODS, PGSI ja SOGS. BBGS arvioi rahapelaamista edellisen vuoden ajalta kolmen kysymyksen avulla. BBGS:n osa-alueet mittaavat vieroitusoireita, pelaamiseen liittyvää valehtelua sekä rahapelaamisen aiheuttamia sosiaalisia haittoja. Lie/Bet-mittari sisältää kaksi elinaikaista rahapelaamista arvioivaa kysymystä, ja se on helppo ja pätevä mittari rahapeliongelman seulontaan. SOGS on 1980-luvulla kehitetty rahapeliongelman tarkempaan arviointiin tarkoitettu mittari, josta on kehitetty useita versioita. SOGS on ehkä kaikista tunnetuin ja kansainvälisesti käytetyin rahapeliongelmaa tarkasteleva mittari. NODS on myös väestötutkimusta varten kehitetty mittari, jota on SOGS:n tavoin kritisoitu siitä, että se ei tunnista kovin hyvin nuorten rahapeliongelmaa. PGSI on mittari, joka erottelee hyvin rahapeliongelman eri asteita. PGSI soveltuu hyvin sekä väestötutkimuksiin että rahapeliongelman seulontaan asiakastilanteissa. (Castrén & Salonen 2015, 84–91.)

4.2 Rahapeliongelman puheeksi ottaminen

Lampisen ym. (2011, 17) mukaan peliongelman puheeksi ottaminen koetaan sosiaali- ja terveyspalveluissa vaikeaksi, ellei asiakas ole itse ottanut asiaa esille. Peliongelman puheeksi ottaminen ei aina johda siihen, että asiakas myöntäisi ongelman olemassaolon, mutta se voi kuitenkin käynnistää prosessin. Puheeksi ottaminen on viesti asiakkaalle siitä, että ongelmista voi puhua ja että apua on tarjolla. Puheeksi ottaminen voikin johtaa siihen, että asiakas myöhemmin hakee apua tai itse rajoittaa ongelmallista pelaamistaan. Sosiaali- ja terveysalan henkilöstön tietoisuus pelaamisesta ja peliongelmistä auttavat peliongelmiin tunnistamisessa ja hoitoonohjauksessa.

Peliongelman tunnistamista ja puheeksi ottamista voidaan helpottaa monin eri keinoin. Esimerkiksi olisi hyvä sisällyttää työn rutiineihin pelaamisesta kysyminen kaikilta asiakkailta. Olisi myös tärkeää tutustua peliongelman tukemiseen ja hoitoon erikoistuneisiin palveluihin. Työntekijällä on hyvä myös olla esillä ja asiakkaalle jaettavissa ongelmapelaamisesta ja sen hoidosta kertovaa materiaalia. Puheeksi ottamisen tukena voidaan asiakastyössä käyttää esimerkiksi Lie/Bet-kysymyksiä. Lie/Bet-kysymyksiä on kaksi:

1. Oletko koskaan tuntenut tarvetta käyttää pelaamiseen yhä enemmän rahaa?

2. Oletko koskaan joutunut valehtelemaan läheisillesi siitä, kuinka paljon pelaat?

Jos asiakas vastaa molempiin toiseen tai molempiin Lie/Bet -kysymyksiin myöntävästi, saat-
taa hänellä olla jonkinasteinen peliongelma. Silloin on tärkeää tarttua mahdolliseen ongel-
maan ja arvioida palveluiden ja tuen tarve. (Lampinen ym. 2011, 67.)

5 RAHAPELIONGELMIEN HOITO

Rahapeliongelmien tuki- ja hoitomuotojen tutkimus on toistaiseksi ollut melko vähäistä. On olemassa kuitenkin joitakin hoitosuosituksia, joissa ensisijaisena hoitomuotona on mainittu kognitiivinen käyttäytymisterapia sekä lääkehoito terapeuttisen hoidon tukena. (Alho & Lahti 2015, 111–112.) Suomessa ei ole rakennettu erillistä hoitojärjestelmää rahapeliongelmaisille. Ongelmapelaamiseen voi saada tukea sosiaali- ja terveydenhuollon palveluissa, ja joissakin peliongelmaisten erityispalveluissa. Ongelmapelaajille suunnattuja palveluita tuottavat usein erilaiset järjestöt joko yksin tai yhteistyössä kuntien kanssa. Kuntien peruspalveluiden rooli rahapeliongelmien tunnistamisessa, puheeksi ottamisessa sekä rahapeliongelmien hoidossa kasvaa jatkuvasti. (Terveys- ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Ammatillista tukea peliongelman hoitoon on tarjolla A-klinikoilla, mielenterveysyksiköissä ja kriisikeskuksissa. Yleisissä sosiaali- ja terveydenhuollon yksiköissä on käytössä keskusteluihin perustuvia menetelmiä ja lisäksi joissakin hoitoyksiköissä on mahdollisuus esimerkiksi akupunktioon. Ammatillista apua tarjoavat osaltaan myös internetympäristössä itsenäiseen työskentelyyn perustuvat ohjelmat, ammatillisesti ohjattu ryhmäkuntoutus ja vakavissa tilanteissa kyseeseen voi tulla laituskuntoutus. (Lampinen ym. 2011, 21–23.)

Taloudellinen neuvonta, vertaistuki sekä muut tukitoimet ovat myös merkityksellisiä rahapeliongelman hoidossa. Kokonaisvaltaiseen rahapeliongelmien hoitoon liittyy myös erilaisien terveysongelmien kartoitus ja hoito. (Alho & Lahti 2015, 111–112.)

Pelipilotti 2013–2015 -hanke on toinen Terveys- ja hyvinvoinnin laitoksen ohjaamista aluepiloteista, jota hallinnoi Kokkolan kaupungin sosiaali- ja terveystieteiden keskus. Pelipilotti-hankkeen tavoitteena on kehittää peliongelmaisten hoitoa sekä perus- että erityispalveluiden osalta Keski-Pohjanmaalla ja Vaasassa. Pelipilotin tarkoituksena on lisätä perus- ja erityispalveluiden osaamista peliongelman tunnistamisessa, hoitoon ohjauksessa ja interventioissa. Yksi Pelipilotti-kehittämishankkeen

tavoitteista on saada erityispalveluiden käyttöön hoitomanuaali peliongelmiin hoitoon. Kokkolassa peliongelmiin hoito on tarkoitus keskittää Päihdekeskus Porttiin ja Peruspalveluliikelaitos JYTAssa sekä Vaasassa hoito sijoittuisi osaksi psykososiaalisia palveluita. (Kokkolan kaupunki 2014.)

Rahapeliongelmiin hoitoon ja rahapeliongelmaisten tukeen on olemassa monia eri vaihtoehtoja internetympäristöstä laitostuntoutukseen saakka. Pelipilotti-hankkeen tavoitteena on lisätä rahapeliosaamista sekä perus- että erityispalveluissa. Peruspalveluiden rooli rahapeliongelmiin hoidossa liittyy rahapeliongelman tunnistamiseen, puheeksi ottamiseen sekä hoitoon ohjaamiseen, minkä vuoksi rahapeliosaamista tarvitaan myös peruspalveluissa.

6 SOSIAALIHUOLLON PERUSPALVELUT

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliossaamisesta Kokkolassa, Kruunupyssä ja JYTA-alueella. Minna Pitkänen on vuonna 2010 tehnyt Pro gradu -tutkielman peliongelmaisten hoidosta Suomessa. Tutkimuksen tavoitteena oli tuottaa tietoa peliongelmaisten hoidossa käytettävistä menetelmistä ja saada tietoa peliongelmaisten kanssa työskentelevien työntekijöiden näkemyksistä hoitoon liittyen. Tutkimustulokset osoittavat, että peruspalveluissa tulisi kiinnittää enemmän huomiota peliongelmaisiin. Peruspalveluiden työntekijöillä tulisi olla taitoa ja osaamista tunnistaa asiakkaan peliongelma sekä tietoa menetelmistä, joilla voidaan tehdä alkukartoitus asiakkaan peliongelman hoidon tarpeesta.

Sosiaalihuollolla tarkoitetaan toimia ja palveluita, jotka edistävät yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen osallisuutta, turvallisuutta, toimintakykyä ja sosiaalista hyvinvointia. Sosiaalihuollon peruspalveluilla tarkoitetaan lakisääteisiä yleisiä sosiaalipalveluita. Sosiaalihuoltolain mukaan kunnan järjestämisvastuulla olevia yleisiä sosiaalipalveluita ovat muun muassa sosiaalityö, sosiaaliohjaus, perhetyö, kotipalvelu, kotihoito, asumispalvelut, päihde- ja mielenterveyspalvelut, kasvatus- ja perheneuvonta sekä lapsen ja vanhemman välisen tapaamisen valvominen. (Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301.)

6.1 Sosiaalihuolto Kokkolassa ja Kruunupyssä

Kokkolan kaupungin sosiaali- ja terveystoimi muodostuu neljästä tulosalueesta, joita ovat terveyspalvelut, vanhuspalvelut, sosiaali- ja vammaispalvelut sekä hallinto. Osa Kokkolan kaupungin sosiaali- ja terveyspalveluista järjestetään ostopalveluina. Kokkolan kaupunki tuottaa lisäksi Kruunupyyn sosiaali- ja terveyspalvelut, ja Kruunupyyn sosiaali- ja terveystoimen henkilöstö on Kokkolan kaupungin alaisuudessa. (Kokkolan kaupunki 2015.)

6.2 Sosiaalihuolto JYTA-alueella

Peruspalveluliikelaitos JYTA on Halsuan, Kannuksen, Kaustisen, Lestijärven, Perhon, Toholammin ja Vetelin perustama yhteistoiminta-alue, joka on osa Keski-Pohjanmaan erikoissairaanhoidon- ja peruspalvelukuntayhtymää. Peruspalveluliikelaitos JYTA järjestää ja suurimmilta osin tuottaa lakisääteiset sosiaali- ja perusterveydenhuoltopalvelut yhteisesti alueen kuntalaisille. JYTA-alueen palvelut on organisoitu kolmeen palvelulinjaan, jotka ovat perheiden tukeminen, kotihoidon ja asumisen tukeminen sekä terveyden- ja sairaanhoito. (Peruspalveluliikelaitos JYTA n.d.)

7 OPINNÄYTETYÖN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Opinnäytetyön aiheena on rahapelaamisesta johtuvien haittojen tunnistaminen ja niiden puheeksi ottaminen sosiaalihuollon peruspalveluissa Kokkolassa, Kruunupyyssä ja peruspalveluliikelaitos JYTAn alueella. Tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliosaamisesta. Tarkoituksen ja tavoitteiden pohjalta on muodostettu kaksi tutkimuskysymystä:

1. Miten rahapeliongelmat näyttäytyvät sosiaalihuollon peruspalveluiden työntekijöiden työssä?
2. Miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa?

8 OPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyössä käytettyjä tutkimusmenetelmiä, tutkimuksen toteutusta sekä aineiston analysoinnin menetelmiä.

8.1 Tutkimusmenetelmät

Opinnäytetyö on toteutettu pääosin määrällisen tutkimuksen muodossa kyselytutkimuksena. Opinnäytetyön aineistonkeruumenetelmänä käytetty kyselylomake sisältää myös muutamia avoimia kysymyksiä. Määrällisen eli kvantitatiivisen tutkimuksen lähtökohtana on ilmiön tutkiminen mitattavin määrein. Määrällisen tutkimuksen tiedonkeruu tapahtuu haastattelun tai kyselylomakkeen avulla. Tiedonkeruumenetelmän valintaan vaikuttavat tutkimuksen tavoite ja luonne sekä muut käytännölliset tutkimuksen tekoon liittyvät asiat. (Tähtinen, Laakkonen & Broberg 2011, 20–25.)

Aineistonkeruumenetelmänä tässä opinnäytetyössä käytettiin Webropol-ohjelmalla tehtyä puolistrukturoitua kyselylomaketta, joka sisältää vastausvaihtoehtoja sisältävien kysymyksien lisäksi myös joitakin avoimia kysymyksiä.

8.2 Tutkimuksen toteutus

Kyselylomakkeen laadinnassa on käytetty apuna muiden opinnäytetöiden kyselylomakkeita sekä tämän opinnäytetyön tietoperustaa. Lomaketta on muokattu ja viimeistelty yhteistyössä opinnäytetyön ohjaavan opettajan ja työelämäohjaajan kanssa. Kyselylomakkeessa on yhteensä 14 kysymystä, joista suurin osa on vastausvaihtoehtoja sisältäviä kysymyksiä, ja lisäksi lomakkeessa on muutamia avoimia kysymyksiä. Osa kyselylomakkeen vastausvaihtoehtoja sisältävistä kysymyksistä on monivalintakysymyksiä, ja osa taas on kysymyksiä, joissa voi valita yhden vastausvaihtoehdon.

Kyselylomakkeet lähetettiin sähköpostitse niille Kokkolan, Kruunupuun ja JYTA-alueen sosiaalihuollon peruspalveluiden työntekijöille, joiden sähköpostiosoitteet olivat saatavilla. Yhteensä kyselylomake lähetettiin 104 sosiaalihuollon työntekijälle. Aikaa kyselyyn vastamiseen oli noin kaksi viikkoa. Kahden viikon aikana vastauksia kyselyyn saatiin yhteensä 34, jolloin vastausprosentiksi saadaan noin 33 %.

8.3 Aineiston analysointi

Opinnäytetyön kyselyn tulokset kirjoitettiin puhtaaksi tietokoneella Microsoft Word -tekstinkäsittelyohjelmalla. Kyselyn tulosten analysoinnin tukena käytettiin erilaisia kuvioita selkeyttämään tutkimuksen tuloksia. Myös kyselylomakkeen avoimet kysymykset kirjoitettiin puhtaaksi tutkimustulosten jatkoksi.

9 OPINNÄYTETYÖN EETTISYYS JA LUOTETTAVUUS

Tutkimusetiikan periaatteisiin kuuluu, että tutkittavat voivat halutessaan pysyä anonymineinä valmiissa tutkimuksessa. Lisäksi anonymiteetin säilyminen edistää tutkimuksen objektiivisuutta sekä rohkaisee ihmisiä puhumaan suoraan ja rehellisesti. (Mäkinen 2006, 114–115.) Kyselyyn vastaaminen tapahtui nimettömästi, eikä vastaajan henkilöllisyys ole voinut tulla esille missään vaiheessa tutkimusta. Kyselyssä ei kartoitettu juurikaan vastaajien taustatietoja anonymiteetin pysymiseksi. Taustatietojen kysyminen ei ollut muutenkaan merkityksellistä opinnäytetyön tavoitteiden kannalta katsottuna. Vastaaminen kyselyyn on ollut täysin vapaaehtoista. Kyselyyn liitettiin myös saatekirje, jossa kerrottiin, mitä varten kyselyä tehdään. Myös tutkimuslupien hankkiminen on olennaista tutkimuksen eettisyyttä arvioidessa. Tutkimusluvat haettiin keväällä 2015 Kokkolan kaupungilta ja JYTasta ennen kyselyn tekemistä.

Vastausprosentti on yksi tutkimuksen luotettavuuden ilmaisimista. Vastausprosentin jäädessä alhaiseksi tutkimuksen luotettavuus voi kärsiä. (Vehkalahti 2014, 44.) Sähköpostilla 104 työntekijälle lähetettyyn kyselyyn saatiin kahden viikon aikana 34 vastausta, mikä tarkoittaa noin kolmasosaa kaikista, joille kysely on lähetetty. Tällöin vastausprosentti kyselyyn on noin 33 %. Alhaisen vastausprosentin vuoksi tutkimustuloksia ei voida yleistää, vaan ne antavat viitteitä peruspalveluiden rahapeliolosuhteista. Tutkimuksen luotettavuutta on vaikea arvioida, sillä kaikkien sosiaalihuollon työntekijöiden sähköpostiosoitteita ei ollut saatavilla, minkä vuoksi kysely ei ehkä tavoittanut kaikkia Kokkolan, Kruunupyyn ja JYTA-alueen sosiaalihuollon työntekijöitä. Sosiaalihuollon työntekijöiden eli perusjoukon tarkka kokonaismäärä ei ole tiedossa.

Tutkimuksen luotettavuuteen voi vaikuttaa myös se, ymmärsivätkö vastaajat kyselylomakkeen kysymykset samalla tavalla kuin kyselylomakkeen laatija. Kysymykset on pyritty muodostamaan selkeiksi ja helposti ymmärrettäviksi. Vastausvaihtoja sisältävissä kysymyksissä on käytetty mahdollisimman samanlaista rakennetta, jotta kyselyyn vastaaminen olisi sujuvaa.

Opinnäytetyössäni eettisyys toteutuu myös lähdemateriaalin käytössä. Opinnäytetyössäni käyttämissä lähteissä olen kiinnittänyt huomiota niiden alkuperään ja tuoreuteen. Olen pyrkinyt käyttämään työssäni primäärisiä eli ensisijaisia ja alkuperäisiä lähteitä, mikä lisää lähdemateriaalin ja sen kautta opinnäytetyöni luotettavuutta.

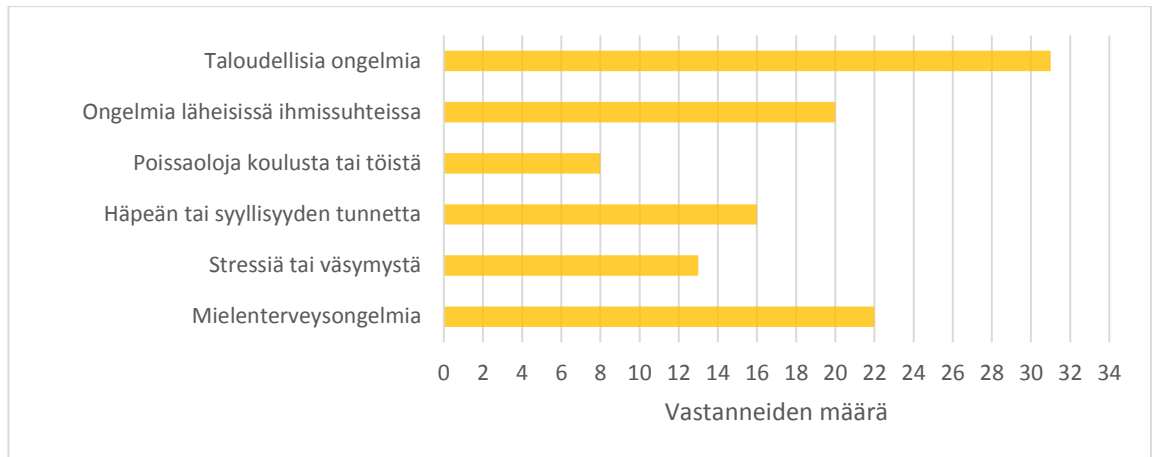
10 OPINNÄYTETYÖN TULOKSET

Tässä luvussa esitellään kyselyn tuloksia. Tuloksia on jaoteltu aihealueittain rahapelihaittoihin liittyviin tutkimustuloksiin, rahapeliongelman tunnistamiseen liittyviin tuloksiin, rahapeliongelman puheeksi ottamiseen sekä hoitoon ohjaukseen liittyviin tutkimustuloksiin. Lisäksi luvussa on avattu kyselyyn vastanneiden sosiaalihuollon työntekijöiden muita ajatuksia rahapeliongelmaan liittyen.

10.1 Rahapelaamiseen liittyvät haitat

Rahapelihaitat ovat erilaisia seurauksia, joita rahapeliongelmat aiheuttavat. Ongelmapelaaminen voi aiheuttaa esimerkiksi taloudellisia ongelmia, sosiaalisia haittoja, erilaisia terveysongelmia ja olla yhteydessä päihdeongelmiin. Kyselylomake on liitetty opinnäytetyöhön (LIITE 2).

Kyselyssä kartoitettiin, mitä rahapeliongelmaan liittyviä haittoja työntekijät ovat kohdanneet asiakkailleen (KUVIO 1). Vastausvaihtoehtoina olivat mielenterveysongelmat, stressi ja väsymys, häpeän ja syyllisyyden tunteet, poissaolot koulusta tai töistä, ongelmat läheisissä ihmissuhteissa sekä taloudelliset ongelmat. Vastaajilla oli mahdollisuus valita vaihtoehdoista useampi kuin yksi vastausvaihtoehto. Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 31 oli vastannut kohdanneensa asiakkailleen taloudellisia ongelmia. 22 työntekijää oli vastannut mielenterveysongelmat asiakkailleen kohdatuksi rahapelaamiseen liittyväksi haitaksi. Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 20 oli puolestaan kohdannut asiakkailleen ongelmia läheisissä ihmissuhteissa. Häpeän tai syyllisyyden tunteita asiakkailleen oli kohdannut 16 työntekijää. 13 työntekijää oli valinnut vaihtoehdoista asiakkaan stressin tai väsymyksen. Vastanneista työntekijöistä kahdeksan oli kohdannut asiakkailleen poissaoloja koulusta tai töistä.

KUVIO 1. Mitä rahapeliongelmaan liittyviä haittoja olet kohdannut asiakkaillasi?

Kyselyyn vastanneet työntekijät olivat avoimen kysymyksen yhteydessä maininneet myös asiakkaidensa alkoholin ja huumeidenkäytön ja omasta hyvinvoinnista ja perusasioista huolehtimisen olevan työssään kohtaamia rahapelaamiseen liittyviä haittoja. Työntekijät olivat kohdanneet asiakkaillaan myös ihmissuhteisiin liittyviä ongelmia, kuten puhumattomuutta parisuhteessa, riitoja sekä eristäytymistä omaisista ja tietokoneen ääreen vetäytymistä.

10.2 Rahapeliongelman tunnistaminen

Kyselyyn vastanneista sosiaalihuollon työntekijöistä 31 työntekijää tapaa asiakkaitaan kasvotusten ja näin ollen 3 työntekijää ei kohtaa asiakasta kasvotusten. Kyselyssä oli lisäksi avoin kysymys, jonka tarkoituksena oli selvittää, mitkä asiat saavat työntekijän epäilemään asiakkaallaan rahapeliongelmaa, mikäli hän ei tapaa asiakasta kasvotusten. Kaikki kolme työntekijää, jotka eivät kohtaa asiakkaitaan kasvotusten, olivat vastanneet rahankäytön ongelmien saavan epäilemään asiakkaalla ehkä olevan rahapelaamiseen liittyviä ongelmia. Vastauksissa oli mainittu rahapeliongelmaan liittyvien rahankäytön ongelmien olevan esimerkiksi jatkuvaa rahan puutetta. Yksi vastaajista kertoi käsittelevänsä asiakkaiden tiliotteita, joista näkee helposti, mihin rahat menevät.

Kyselyssä oli kysymys, jolla selvitettiin, kuinka usein työntekijöillä herää epäily siitä, että asiakkaalla saattaisi olla rahapeliongelma (KUVO 2). Kyselyyn vastanneista työntekijöistä

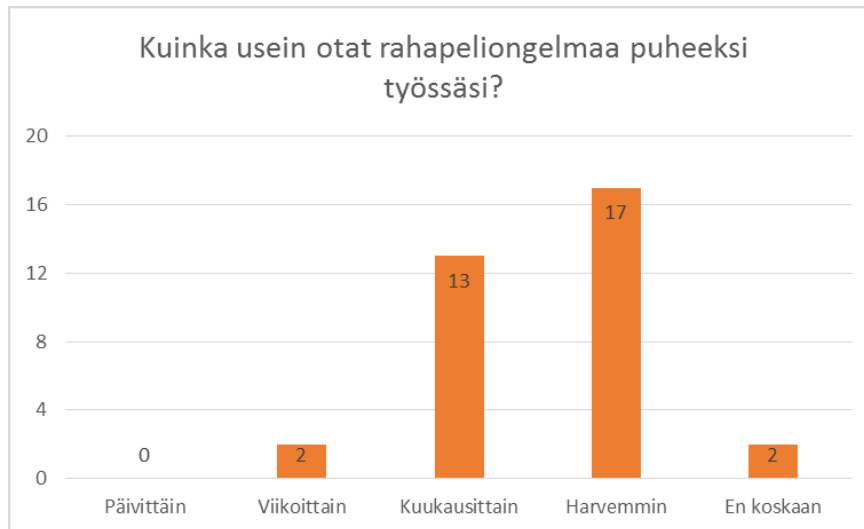
6 oli vastannut, että heillä herää epäily asiakkaan rahapeliongelma viikoittain. 10 työntekijää oli vastannut epäilyksen asiakkaan mahdollisesta rahapeliongelma heräävän kuukausittain. 15 vastaajaa oli vastannut, että epäily rahapeliongelma herää harvemmin kuin kuukausittain tai viikoittain. Kolme työntekijää oli vastannut, etteivät he koskaan epäile, että asiakkaalla saattaisi olla rahapelaamiseen liittyviä ongelmia.

KUVIO 2. Kuinka usein sinulla herää epäily siitä, että asiakkaalla saattaisi olla rahapeliongelma?

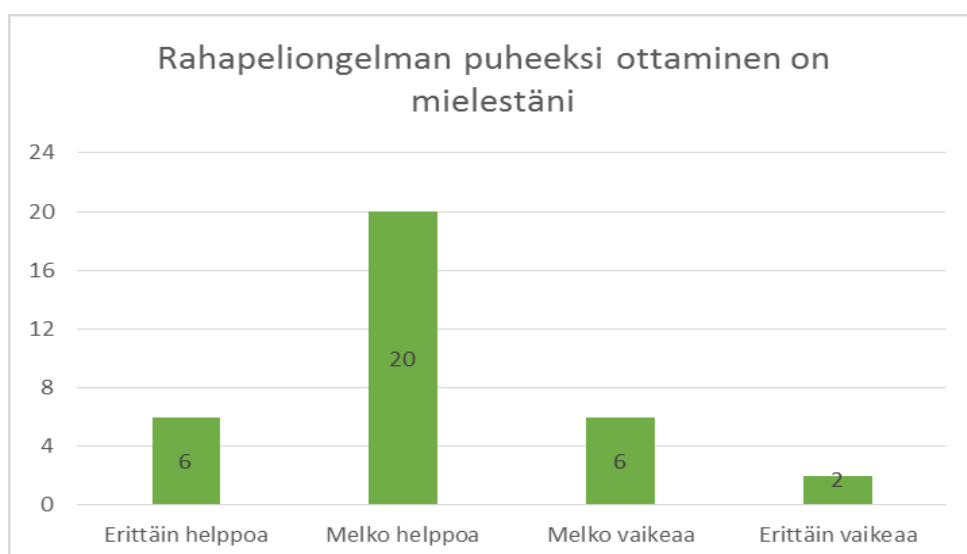
10.3 Rahapeliongelman puheeksi ottaminen

Kyselylomakkeen viidellä kysymyksellä pyrittiin kartoittamaan rahapeliongelman puheeksi ottamiseen liittyviä asioita. Kyselyssä kartoitettiin, kuinka usein sosiaalihuollon työntekijät ottavat rahapeliongelmaa puheeksi työssään (KUVIO 3). Vastanneista työntekijöistä 2 oli vastannut ottavansa rahapeliongelmaa viikoittain puheeksi. 13 työntekijää oli vastannut ottavansa rahapeliongelmaa puheeksi kuukausittain. Harvemmin rahapeliongelmaa puheeksi ottavia työntekijöitä oli 17. Työntekijöistä 2 oli vastannut, ettei ota rahapeliongelmaa puheeksi koskaan.

KUVIO 3. Kuinka usein otat rahapeliongelman puheeksi työssäsi?

Kyselyssä oli kysymys, jolla pyrittiin selvittämään, kuinka helpoksi tai vaikeaksi rahapeliongelman puheeksi ottaminen koetaan sosiaalihuollon palveluissa (kysymys 7). Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 6 eli noin 18 % oli vastannut kokevansa puheeksi ottamisen erittäin helpoksi (KUVIO 4). Melko helpoksi rahapeliongelman puheeksi ottamisen koki kyselyn tulosten mukaan vastaajista noin 59 % eli 20 työntekijää. Yhteensä 8 työntekijää eli noin 24 % puolestaan oli vastannut rahapeliongelman puheeksi ottamisen olevan melko vaikeaa tai erittäin vaikeaa.

KUVIO 4. Rahapeliongelman puheeksi ottaminen on mielestäni

Näiltä 8 työntekijältä, jotka olivat vastanneet kokevansa puheeksi ottamisen vaikeaksi, kysyttiin, miksi rahapeliongelman puheeksi ottaminen on vaikeaa (kysymykset 8 ja 9). Heistä kaksi oli vastannut puheeksi ottamisen olevan vaikeaa, koska he eivät tapaa asiakasta kasvotusten työssään. 5 työntekijää oli vastannut, ettei tiedä, miten rahapeliongelma otetaan puheeksi. Vastaajista 5 oli vastannut kokevansa, ettei tiedä riittävästi rahapeliongelmosta, jotta voisi ottaa sen puheeksi asiakkaan kanssa. Muita mainittuja syitä olivat asiakkaiden muiden ongelmien vaikeus ja se, että työn pääpaino ei ole asiakkaan talouteen liittyvissä asioissa. Yhdessä vastauksessa oli mainittu myös, että vaikeus ei ole rahapeliongelman puheeksi ottamisessa, vaan lähinnä rahapeliongelman haittojen tunnistamisessa.

Kyselyn kysymyksen numero 10 tarkoituksena oli kartoittaa, kuinka tärkeäksi sosiaalihuollon työntekijät kokevat rahapeliongelman puheeksi ottamisen. Vastaajista 23 oli vastannut kokevansa puheeksi ottamisen erittäin tärkeäksi ja 10 vastaajaa melko tärkeäksi. 1 työntekijä oli vastannut, että ei koe rahapeliongelman puheeksi ottamista juurikaan tärkeäksi. Yksikään työntekijä ei ollut vastannut, että ei koe puheeksi ottamista ollenkaan tärkeäksi.

10.4 Asiakkaan ohjaaminen rahapeliongelman hoitoon

Kyselylomakkeen kysymykset 11 ja 12 liittyivät asiakkaan ohjaamiseen palveluihin rahapeliongelman hoitoa varten. Kyselyyn vastanneista työntekijöistä 23 oli vastannut ohjanneensa asiakasta eteenpäin palveluihin rahapeliongelman hoitoa varten. Työntekijöistä puolestaan 11 vastasi, ettei ole ohjannut asiakasta palveluihin rahapelaamiseen liittyvien ongelmien vuoksi. Avoimessa kysymyksessä kysyttiin, minne työntekijät ovat ohjanneet asiakasta rahapeliongelman hoitoa varten. Yhteensä 13 työntekijää oli vastannut ohjanneensa asiakkaitaan Kokkolassa sijaitsevaan Päihdekeskus Porttiin. Kahdeksan työntekijää oli vastannut ohjanneensa asiakkaita A-klinikalle tai päihdehuollon sosiaalityöntekijälle. Kaksi työntekijää oli vastannut ohjanneensa asiakasta lääkärin vastaanotolle rahapeliongelman hoitoon. Vastauksissa oli mainittu myös vertaistukiryhmät, palveleva puhelin sekä Peluuri.fi-nettisivusto paikkoina, joihin he olivat ohjanneet asiakkaitaan peliongelman hoitamista varten.

10.5 Muuta kerrottavaa rahapeliongelmistä

Kyselyn lopussa työntekijöille annettiin tilaa kertoa vapaasti ajatuksiaan ja huomioitaan rahapeliongelmiin ja rahapeliongelman puheeksi ottamiseen liittyen. Useissa vastauksissa painotettiin rahapeliriippuvuuden syvyyttä sekä sitä, että rahapeliongelma vaikuttaa monella tasolla ja vaikutukset ulottuvat myös rahapelaajan perheeseen. Yhdessä vastauksessa tuotiin esille, että rahapeliongelman puheeksi ottamisen tulisi tapahtua riittävän varhaisessa vaiheessa, jotta voitaisiin ehkäistä ongelmien kasautumista.

Muutamista vastauksista kävi ilmi, että vastaajilla on olemassa lomakkeita, jotka auttavat puheeksi ottamisessa. Kahdessa vastauksessa kerrottiin, että tietoa rahapeliongelmaasta ja sen hoitoon erikoistuvista palveluista on. Eräässä vastauksessa korostettiin sitä, että internetistä löytyy aiheesta hyvin tietoa ja testejä, joita voi käyttää apuna puheeksi ottamisessa.

Kahdessa vastauksessa tuotiin esille, että on hyvä asia, että asiasta puhutaan yhä enemmän ja peliongelmaan on olemassa hoitoa. Yhdessä vastauksessa mainittiin myös, että jos joku julkisuuden henkilö antaisi rahapeliongelmalle kasvot, tulisi rahapeliongelma kerralla suomalaisten tietoisuuteen.

11 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tutkimuksen johtopäätökset tehtiin tutkimuskysymyksien kautta tutkimustuloksia tarkastellen. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliosaamisesta Kokkolassa, Kruunupyyssä ja JYTA-alueella. Lisäksi kyselyn avulla selvitettiin, minkä verran sosiaalihuollon työntekijät ohjaavat asiakkaita eteenpäin peliongelman hoitoa varten. Koska kyselyn vastausprosentti oli vain noin 33 %, kyselyn tuloksia ei voida yleistää. Kyselyn tulokset lähinnä antavat viitteitä siitä, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi.

Lähes kaikilla kyselyyn vastanneilla sosiaalihuollon työntekijöillä on herännyt joskus epäily siitä, että asiakkaalla saattaisi olla rahapeliongelma. Suurimmalla osalla vastaajista herää epäily asiakkaan rahapeliongelmosta kuukausittain tai sitä harvemmin. Vastausten perusteella voidaan todeta, että rahapelaamiseen liittyvät haitat eivät näyttäyty päivittäin vastaajien työssä.

Vastausten perusteella voidaan myös todeta, että kyselyyn vastanneet sosiaalihuollon työntekijät kohtaavat työssään rahapelaamiseen liittyviä haittoja. Eniten työssä näkyviä rahapeliongelmaan liittyviä haittoja vastausten perusteella ovat taloudelliset ongelmat, mielenterveysongelmat ja ihmissuhteisiin liittyvät ongelmat. Rahapelaamiseen liittyvistä haitoista vastaajat ovat kohdanneet työssään asiakkaillaan myös stressiä ja väsymystä, häpeän ja syyllisyyden tunteita, poissaoloja koulusta tai töistä sekä päihteiden käyttöä. Taloudelliset ongelmat voivat herättää epäilyksen mahdollisesta rahapeliongelmosta myös silloin, kun työntekijä ei tapaa asiakasta kasvotusten.

Kyselyyn vastanneista sosiaalihuollon työntekijöistä suurin osa on ottanut rahapeliongelmaa puheeksi työssään. Vastaajista lähes kaikki ottavat rahapeliongelmaa puheeksi kuukausittain tai harvemmin. Vastauksen perusteella voidaan siis todeta, että rahapeliongelmaa otetaan sosiaalihuollon peruspalveluissa puheeksi, mutta se ei ole päivittäistä.

Rahapeliongelman puheeksi ottaminen koetaan pääosin helpoksi. Vaikeutta puheeksi ottamiseen tuovat kuitenkin se, että rahapeliongelman puheeksi ottamisesta tai rahapeliongelmistä ei tiedetä riittävästi. Puheeksi ottaminen koetaan vaikeaksi myös silloin, kun asiakasta ei tavata kasvotusten. Kyselyyn vastanneista vajaa puolet kokee tarvitsevänsä koulutusta tai ohjausta rahapeliongelmaan tai sen puheeksi ottamiseen liittyen. Vastausten perusteella voidaan siis todeta, että vaikka rahapeliongelman puheeksi ottaminen koetaan pääosin helpoksi, voisi tietoisuuden ja osaamisen lisääminen peruspalvelutasolla olla tarpeellista.

Noin kaksi kolmasosaa vastaajista on ohjannut asiakasta eteenpäin palveluihin rahapeliongelman hoitoa varten. Eniten asiakkaita on ohjattu Päihdekeskus Porttiin, A-klinikalle, päihdetyöntekijälle tai aikuissosiaalityöhön. Vastauksissa oli mainittu myös vertaistukiryhmät, Peluuri.fi sekä puhelinpalvelut paikkoina, joihin asiakasta on ohjattu rahapeliongelman hoitoon. Kyselyn tulosten perusteella voidaan siis todeta, että kyselyyn vastanneilla sosiaalihuollon työntekijöillä on tietoa siitä, missä rahapeliongelmaa hoidetaan.

12 POHDINTA

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, miten rahapeliongelmaa tunnistetaan ja otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa. Tavoitteena oli saada lisää tietoa sosiaalihuollon peruspalveluiden rahapeliosaamisesta Kokkolassa, Kruunupyssä ja JYTA-alueella. Tällä opinnäytetyöllä olen onnistunut tuomaan uutta tietoa peruspalveluiden rahapelaamiseen liittyvästä osaamisesta. Toivottavasti opinnäytetyötäni ja tutkimustuloksia hyödynnetään Kokkolan, Kruunupyyn ja JYTAn alueella jatkossa palveluiden kehittämisessä. Aiheen työstämistä voitaisiin jatkossa jatkaa esimerkiksi tekemällä vastaavanlainen kysely muutaman vuoden päästä uudelleen, jotta voitaisiin nähdä, minkälaisia vaikutuksia Pelipilotti-hankkeella on rahapeliosaamiseen peruspalveluissa. Jatkossa samanlainen kartoitus olisi hyvä tehdä myös terveydenhuollon puolelle, sillä rahapeliongelma varmasti näyttäytyy kokonaisvaltaisuutensa vuoksi myös sillä kentällä.

Opinnäytetyön tekeminen rahapeliongelmaan ja sen tunnistamiseen ja puheeksi ottamiseen liittyen on ollut erittäin mielenkiintoista, sillä aihe on ollut minulle uusi ja olen päässyt perehtymään aiheeseen monesta eri näkökulmasta käsin. Opinnäytetyöprosessin aikana olen innostunut opinnäytetyöni aiheesta yhä uudestaan ja yhä enemmän. Toivon, että jatkossa pääsen hyödyntämään jo olemassa olevaa osaamistani rahapeliongelmaan liittyen ja toisaalta kehittämään tietojani ja taitojani myös työelämässä. Osana opinnäytetyöprosessiani pääsinkin esittämään opinnäytetyöni Vaasassa Pienillä Pohjalaisilla Päihde- ja mielenterveyspäivillä marraskuussa 2015, mikä toi opinnäytetyölleni näkyvyyttä ja toisaalta sain itse osaltani opinnäytetyölläni tuoda uutta tietoa rahapeliongelmien kanssa työskenteleville ja alaa opiskeleville tahoille.

Opinnäytetyöprosessi on ollut osaltaan myös haasteellinen. Rahapelaamisesta ja rahapeliongelmaista löytyy hyvin paljon materiaalia, ja tieto uudistuu koko ajan. Vaikka materiaalin runsaus on toisaalta ollut opinnäytetyöni tekemisessä hyvä asia siinä mielessä, että tuoretta tietoa löytyy varmasti, ovat aiheen rajaaminen ja tiedon suodattaminen tuntuneet välillä vaikealta työtä tehdessä. Olen myös saanut opinnäytetyön tekemisen aikana opetella aikataulun suunnittelemista ja siinä pysymistä.

Alusta asti minulle on ollut selvää, että tahdon tehdä opinnäytetyöni tutkimuksen muodossa. Olen edelleen tyytyväinen siihen, että opinnäytetyöni on määrällisen tutkimuksen muodossa toteutettu. Jälkeenpäin olen ollut kuitenkin hieman tyytymätön kyselylomakkeeseen. Kyselylomake olisi voinut olla selkeämpi ja kysymykset loogisemmassa järjestyksessä aihealu-eittain jaoteltuna. Jotkin kysymykset olisivat myös ehkä kaivanneet enemmän jonkinlaista alustusta ja taustatietoa aiheeseen liittyen. Vaikka olinkin perehtynyt aiheeseen jonkin ver-ran ennen kyselyn tekemistä, olisi tarkempi syventyminen rahapelaamiseen ja rahapelion-gelmaan liittyen varmasti vaikuttanut kyselylomakkeen rakentumiseen ja auttanut minua muodostamaan täsmällisempiä kysymyksiä. Kyselyn vastausprosentti jäi mielestäni melko alhaiseksi (33 %) huolimatta siitä, että lähetin toisenkin sähköpostiviestin muistutuksena ky-selystä.

Oppimistani opinnäytetyöprosessin aikana voidaan tarkastella myös sosionomin kompetens-sien eli osaamisalueiden kautta. Sosionomin (AMK) kompetensseja ovat eettinen osaami-nen, asiakastyöosaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallis-tava yhteiskuntaosaaminen, tutkimuksellinen kehittämisosaaminen sekä johtamisosaami-nen. Oikeastaan kaikki kompetenssit ovat vahvistuneet ainakin jonkin verran opinnäytetyön tekemisen varrella, toiset tietysti selkeämmin kuin toiset. Pohdin seuraavaksi erityisesti pal-velujärjestelmäosaamisen sekä tutkimuksellisen kehittämisosaamiseni syventymistä opin-näytetyöprosessissa, sillä koen niiden kehittyneen kaikista eniten ja selkeimmin.

Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen on esimerkiksi vahvistunut opinnäytetyön teke-misen aikana, koska olen tutustunut rahapeliongelman hoitoon liittyviin palveluihin ja myös peruspalveluiden rooliin rahapeliongelmiin hoidossa. Koen myös tutkimuksellisen kehittä-misosaamiseni kehittyneen paljon opinnäytetyötä tehdessäni, sillä opinnäytetyöni on suurilta osin ollut määrälliseen tutkimusmenetelmän perusteisiin tutustumista ja kyselytutkimuksen toteuttamista sen eri vaiheineen. Tutkimukselliseen kehittämisosaamiseen kuuluu myös uu-den tiedon tuottaminen, ja opinnäytetyöni on tuottanut uutta, hyödyllistä tietoa rahapelion-gelmiin liittyvästä osaamisesta.

LÄHTEET

Arpajaislaki 20.5.2011/575.

Alho, H. & Lahti, T. 2015. Rahapeliongelmaan liittyviä käsitteitä ja määritelmiä. Teoksessa Alho, H., Heinälä, P., Kiianmaa, K., Lahti, T. & Murto, A. (Toim.) Rahapeliriippuvuus. Helsinki : Kustannus Oy Duodecim. 10–14.

Castrén, S. & Salonen, A. 2015. Mittarit rahapeliongelman tunnistamisen tukena. Teoksessa Alho, H., Heinälä, P., Kiianmaa, K., Lahti, T. & Murto, A. (Toim.) Rahapeliriippuvuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 84–91.

Huotari, K. 2009. Sattumanvaraisuudesta koordinointiin. Ongelmapelaajien tuki- ja hoitopalvelut sekä hoitopalvelujärjestelmän kehittäminen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Kinnunen, J. & Jaakkola, T. 2015. Pelivalikoiman laajuus ja muokattavuus internetissä. Teoksessa Alho, H., Heinälä, P., Kiianmaa, K., Lahti, T. & Murto, A. (Toim.) Rahapeliriippuvuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 44–45.

Kokkolan kaupunki. Pohjanmaan päihdetyön kehittämiskeskus. 2014. Pelipilotti. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.kokkola.fi/pompke/pelipilotti/fi_FI/pelipilotti/ Luettu 10.12.2015.

Kokkolan kaupunki. 2015. Sosiaali- ja terveystalvet. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.kokkola.fi/palvelut/sosiaali_ja_terveystalvet/fi_FI/sosiaali_ja_terveystalvet/ Luettu 23.11.2015.

Lampinen, K., Miettinen, P., Naappi, S., Perttula, A-M., Smolander, K. & Vihriälä, J. 2011. Rahapeliongelman tunnistaminen, puheeksiotto ja pelaajan auttaminen. Itäpuisto, M. (toim.)

Murto, A. 2015. Erityis- ja riskiryhmät rahapeliongelmissa. Teoksessa Alho, H., Heinälä, P., Kiianmaa, K., Lahti, T. & Murto, A. (Toim.) Rahapeliriippuvuus. Helsinki: Kustannus Oy Duodecim. 179–181.

Mäkinen, O. 2006. Tutkimusetiikan ABC. Helsinki: Tammi.

Pajula, M. 2012. Pelin merkit. Tietoa rahapeliongelmaasta työssään peliongelmia kohtaville. Tukiaineisto. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Peruspalveluliikelaitos JYTA. Tietoa organisaatiosta. Www-dokumentti. Saatavissa: http://www.jyta.fi/sivu/tietoa_organisaatiosta. Luettu 22.10. 2015.

Pitkänen, M. 2010. Peliongelmaisten hoito Suomessa – Työntekijöiden haastattelu. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto. Terveystieteiden tiedekunta.

Sosiaalihuoltolaki 30.12.2014/1301

Terveiden- ja hyvinvoinnin laitos. Rahapeliongelman hoito ja tuki. Www-dokumentti. Saatavissa: <https://www.thl.fi/fi/web/alkoholi-tupakka-ja-riippuvuudet/rahapelit/rahapeliongelman-hoito-ja-tuki>. Muutettu 2015. Luettu 11.6.2015.

Turja, T., Halme, J., Mervola, M., Järvinen-Tassopoulos, J. & Ronkainen, J-E. 2012. Suomalaisien rahapelaaminen 2011. Tilastoraportti. Raportti 14/2012. Helsinki : THL.

Tähtinen, J., Laakkonen, E. & Broberg, M. 2011. Tilastollisen aineiston käsittelyn ja tulokinnan perusteita. Turku: Turun yliopiston kasvatustieteiden laitos ja Opettajankoulutuslaitos.

Vehkalahti, K. 2014. Kyselytutkimuksen mittarit ja menetelmät. Helsinki: Finn Lectura

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan

Peruspalveluliikelaitos JYTA

Vastuuhenkilö organisaatiossa

Tutkimusluvan anoja(t)

Saana Paasovaara

Osoite

Kustaa Aadolfinkatu 3 B 7 67100 Kottola

Puhelin

040 726 22 87

Sähköpostiosoite

saana.paasovaara@centria.fi

Tutkimuksen nimi

Rahapelaamisesta johtuvien haittojen esiintyminen ja
puhakkisotto sosiaalihuollon peruspalveluissa Kottolassa. Kriittisyys

Tutkimuksen tarkoitus

Selvittää, miten rahapelaamisesta johtuvat haitat näyttäytyvät JYTA:ssa
otetaan puheeksi sosiaalihuollon peruspalveluissa

Tutkimuksen kohderyhmä

Sosiaalihuollon peruspalveluiden työn-
tekijät

Aineiston keruun arvioitu ajankohta

Huhtikuu 2015

Tutkimusmenetelmä

Kyselylomake

Tutkimussuunnitelma hyväksytty ____ / ____ 20 ____

Tutkimuksen ohjaaja

Saara Lång, Jukka Pekola (opettaja)

Lupa myönnetään

paikka Kannus aika 13. 4. 2015

☒ anomuksen mukaisesti☐ muutosehdotuksin☐ hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus

Tara Oikarinen-Nybacka

Tara Oikarinen-Nybacka, peruspalvelujohtaja

LIITTEET

☒ Tutkimussuunnitelma☒ Kysely/haastattelulomake☐ Muut liitteet, mikä

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sosiaali- ja terveystoimi
Sosiaali- ja terveysjohtaja

23.3.2015

23 §

Asia

Tutkimuslupa anomus / Rahapelaamisesta johtuvien haittojen esiintyminen ja puheeksiotto sosiaalihuollon peruspalveluissa Kokkolassa, Kruunupyyssä ja peruspalveluliikelaitos Jytassa

Hakija

Saana Paasovaara, CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU,
Sosiaalialan koulutusohjelma, Syksy 2014

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää, miten rahapelaamisesta johtuvat haitat näyttäytyvät ja kuinka rahapeliongelmaa otetaan puheeksi.

Tutkimusmenetelmä/kohderyhmä/ajankohta/tutkimuksen ohjaaja:

- kyselylomake
- sosiaalihuollon peruspalveluiden työntekijöille
- arvioitu aineiston keruu huhtikuu 2015
- Juha Pekola

Päätös

Tutkimuslupa myönnetään Kokkolan ja Kruunupyyssä osalta. Tutkimuksen kaikissa vaiheissa tulee noudattaa tietosuojasta ja salassapidosta annettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin kuin niitä tähän tutkimukseen liittyy. Tutkimuksen valmistuttua tutkijan tulee luovuttaa yhden kappaleen työstään sosiaali- ja terveystoimen käyttöön.

JYTAn osalta tutkimuslupa tulee hakea JYTAN peruspalveluliikelaitokselta.

Yhteyshenkilö

Saara Lång, kehittämissuunnittelija

Päiväys ja
allekirjoitus

23.3.2015

Sosiaali- ja terveysjohtaja

Jussi Salminen

Jakelu

Saana Paasovaara, saana.paasovaara@cou.fi
Seppo Mattila, sosiaali- ja vammaistyön palvelujohtaja
Saara Lång, kehittämissuunnittelija

RAHAPELIONGELMAN TUNNISTAMINEN JA PUHEEKSIOTTAMINEN

Ongelmapelaaminen voi näyttäytyä erilaisina vaikeuksina asiakkaan arjessa. Usein ongelmapelaamiseen liittyy häpeän ja syyllisyyden tunteita, poissaoloja töistä tai koulusta sekä vetäytymistä ihmissuhteissa. Rahapeliongelma saattaa aiheuttaa asiakkaalle myös mielen-terveysongelmia, stressiä, päänsärkyä, väsymystä ja se saattaa liittyä päihdeongelmaan. Lisäksi erilaiset taloudelliset ongelmat saattavat olla merkki rahapeliongelmosta.

1. Tapaatko asiakkaan työssäsi kasvotusten?

- a) Kyllä
- b) En

Mikäli et tapaa asiakasta kasvotusten, mitkä asiat saavat sinut epäilemään rahapeliongelmaa?

Kuinka toimit tällaisessa tilanteessa?

2. Kuinka usein sinulla herää epäily siitä, että asiakkaalla saattaisi olla rahapeliongelma?

- a) Päivittäin
- b) Viikoittain
- c) Kuukausittain
- d) Harvemmin
- e) Ei koskaan

3. Kuinka usein otat rahapeliongelmaa puheeksi työssäsi?

- a) Päivittäin
- b) Viikoittain
- c) Kuukausittain
- d) Harvemmin
- e) En koskaan

4. Mitä rahapeliongelmaan liittyviä haittoja olet kohdannut asiakkaillasi?

- a) Mielenterveysongelmia
- b) Stressiä tai väsymystä
- c) Häpeän tai syyllisyyden tunnetta
- d) Poissaoloja koulusta tai töistä
- e) Ongelmia läheisissä ihmissuhteissa
- f) Taloudellisia ongelmia
- g) Muita haittoja, mitä?

5. Rahapeliongelman puheeksi ottaminen on mielestäsi

- a) Erittäin helppoa
- b) Melko helppoa
- c) Melko vaikeaa
- d) Erittäin vaikeaa

6. Rahapeliongelman puheeksi ottaminen on vaikeaa, koska

- a) En tapaa asiakastani kasvotusten työssäni
- b) En tiedä, miten ottaisin rahapeliongelman puheeksi
- c) En tiedä riittävästi rahapeliongelmosta
- d) Jokin muu syy, mikä?

7. Kuinka tärkeäksi koet rahapeliongelman puheeksi ottamisen?

- a) Erittäin tärkeäksi
- b) Melko tärkeäksi
- c) En juurikaan tärkeäksi
- d) En ollenkaan tärkeäksi

8. Oletko ohjannut asiakasta palveluihin rahapeliongelman hoitoa varten?

a) Kyllä

b) En

Mihin?

9. Koetko tarvitsevasi koulutusta tai ohjausta rahapeliongelmaan tai sen puheeksi ottamiseen liittyen?

a) Kyllä

b) En

10. Mitä muuta rahapeliongelmaan ja sen puheeksi ottamiseen liittyvää haluaisit kertoa?

-